

Om wat te doen?

Hij heeft het niet gehaald, Oskar Lafontaine. Na amper vijf maanden bleek zijn rol gespeeld, én als superminister, én als partijvoorzitter. "Mijn hart wordt niet verhandeld op de beurs, het slaat links," aldus zijn afscheidscomentaar, dus nam Lafontaine ontslag. Een andere mogelijkheid zag hij niet. Gejuich op alle banken, op alle Beurzen... Het monetaire euro-beleid mag niet uitsluitend aan de centrale bankiers overgelaten worden en moet gepaard gaan met een echte coördinatie van het economisch en sociaal beleid op Europese schaal met en o.m. een fiscale harmonisatie tussen de lidstaten, vond ook Lafontaine. Maar zo hadden zijn Duitse en Europese collega's het niet begrepen.

En de nieuwe Europese centrale bank wilde haar principiële onafhankelijkheid ten allen koste bewijzen en bleef koppig elke renteverlaging onder politieke druk afwijzen. De verkiezingen in de deelstaat Hessen waren rampzalig voor de Groenen, en de Rood-Groene regering in Bonn verloor haar meerderheid in de *Bundesrat*. Een aantal Duitse grote ondernemingen verzette zich tegen de geplande belastinghervormingen en dreigde ermee nieuwe investeringen (lees: arbeidsplaatsen) naar het buitenland te over te brengen. En vijf maanden nadat de nieuwe Duitse regering aan de "macht" kwam, telde Duitsland tweehonderdduizend werklozen meer...

Het ontslag van Lafontaine verbaast niet echt: de regering Schroeder leek wel een tweekoppig monster, een regeringscrisis was wellicht een kwestie van tijd. Maar met het vertrek van Lafontaine is de crisis niet uitgediept. Het boegbeeld van de sociaal-democratische linkerzijde leverde ook het ideologische bindmiddel met de Groene Realo's¹. Hoelang zullen de Duitse groenen hun regeringsdeelname nog kunnen legitimeren of hoelang zal Schroeder de groenen nog in zijn regering dulden. Tot het Duitse voorzitterschap van de Europese Unie achter de rug is? Nu al is de kanselier niet afkerig van een alternatieve meerderheid ad hoc.

En hoe kan de Rood-Groene samenwerking haar nut aantonen nu ook de voorstellen inzake de dubbele nationaliteit fel worden afgezwakt en het

uitstapscenario voor de kernergie nog maar weinig kans maakt?

Maar daar houdt het niet op. Immers, niet alleen de linkerzijde van de Duitse sociaal-democratie en de Groenen kampen met problemen: ook voor de tendens Schroeder heeft het crisis-uur geslagen. Van de bondskanselier wordt verwacht dat hij meer is dan "een jongere en modernere versie van Helmut Kohl," zoals PDS-fractie leider Gregor Gysi hem typeerde. Aan die verwachtingen heeft hij ook zijn verkiezingsoverwinning te danken. Ook het Duitse electoraat was het neo-liberalisme en het deflatoire beleid van Helmut Kohl grondig moe.

Schroeder in ademnood dus, want wat de Duitse versie van de "derde weg" moet voorstellen, wordt ook voor zijn "Neue Mitte", de Duitse versie van *Middle England*, stilaan een raadsel.

Als een lichte toename van de staatsinterventie in de economie (zeg maar neo-Keynesianisme, in welk milde vorm dan ook) ten gunste van zoniet de uitbouw dan toch de consolidering van de welvaartsstaat zo goed als verhindert wordt door het hevige verzet van de industriële en financieel-economische machtsbastions (of het toegeven aan dat verzet), dan zou alleen nog een begeleide afbouw van die welvaartsstaat mogelijk zijn. Om het investeringsklimaat te verbeteren, zoals dat dan heet. Is dat een taak voor een linkse of centrum-linkse regering?

Want het scenario is genoegzaam bekend: vermindering van de "fiscale druk" voor de ondernemingen, verlaging van de "sociale lasten", "flexibilisering van de arbeidsmarkt", vermindering van het begrotingstekort... Maar ook de keerzijde van dit plaatje wordt stilaan bekend: afslanking van de publieke dienstverlening, privatisering onder allerlei vormen, minder collectieve en sociale voorzieningen, toename van de arbeidsdruk, een verder toenemende onderlinge concurrentie en slechte statuten op de arbeidsmarkt, groeiende sociale onveiligheid, racisme, een groeiende aanhang van politiek extreem-rechts... Het valt te betwijfelen of Schroeders electoraat al voldoende murw is om een dergelijke politieke omslag te verteren, laat Lafontaines handdoek dan al in de ring liggen. Immobilisme

in Bonn dus (en ook in Brussel, nu de Commissie er gestruikeld is). Maar vacuüms zijn kortstondig van duur. Intussen is nog maar eens gebleken dat de politieke manoeuvreerruimte onder druk van de gangbare internationale economische regels tot een kwetsbare smalle marge dreigt te worden. En die "regels" zullen niet zonder slag of stoot, laat staan zonder tegendruk, onder controle komen.

De prijs voor een verdere "machtsdeelname" van de Duitse Groenen en de linkerzijde van de sociaal-democratie kan snel erg hoog oplopen. Of zal men, zoals in Italië, de regeringsdeelname verdedigen met het bekende "zonder ons zou het nog erger zijn"? Maar hoe nuttig is dat allemaal en wie kapitaliseert ondertussen het ongenoegen?

De evolutie in Duitsland betekent zonder meer slecht nieuws voor elke hoop op een meer sociale (of zelfs maar democratisch gefundeerde) beleidsvoering overal in West-Europa en de Unie. En uiteraard ook voor de verschillende bestuursniveaus in België.

De Belgische verkiezingen worden op federaal niveau wellicht vooral gewonnen of verloren in franstalig België. De PS lijkt er aan invloed in te boeten. En hoe zal de PSC de verkiezingsklap doorstaan? Die partij krijgt nu wel de opvallende steun van de franstalige christelijke arbeidersbeweging, het MOC, die terzelfdertijd ook een politieke opening laat voor ECOLO. In het Vlaams Parlement heeft de regerende CVP-SP-coalitie één zetel overschot. Een uitbreiding van de regeringsmeerderheid staat wellicht op de agenda. In theorie kan die uitbreiding gebeuren naar "rechts", met de liberale familie, of naar "links" met de groene familie. In theorie, want de SP blijkt weinig te voelen voor samenwerking met de VLD, en de CVP en PSC moeten rekening houden met de christelijke arbeidersbeweging die hun het gros van de stemmen levert. Het is nog veel te vroeg om de portefeuilles te verdelen, en extreem-rechts kan de zaken nog wat bemoeilijken door mogelijke doorbraken in West-Vlaanderen en/of Limburg (en eventueel in Brussel) maar het is niet ondenkbaar dat de Groene partijen voor regeringsdeelname gevraagd te worden.

Maar om wat te gaan doen?

De vraag dringt zich niet alleen op aan de Groenen, maar evenzeer aan de linkerzijde van het ACW als aan de linkerzijde van de SP. Het klopt niet dat er niet aan wordt gewerkt. Amper drie jaar geleden verdedigde een groep jonge Vlaamse economisten van sociaal-democratische en socialistische huize in dit tijdschrift nog een uitgesproken neo-Keyensiaanse bijsturing van het sociaal-economisch beleid. We herinneren ons nog het *Sienjaal* van Coppieters en De Batselier; onbevredigend, onvoldragen en vooral ontijdig (maar het bracht politici en vakbonders van verschillend pluimage rond de tafel. En vorig jaar werkte de *Sirene*-groep², bestaande uit leden van de studiediensten van de vakbonden, de SP, ACW en Agalev een aantal stevig onderbouwde *Voorstellen voor een regeringsprogramma voor werk* uit. Ook de *Sirene*-groep verwacht veel van overheidsinterventie op de verschillende niveaus, ook het Europese. Maar goede voorstellen volstaan niet, er is ook macht nodig, "echte" macht, en ook de politieke wil om ze te gebruiken. En dat brengt ons weer bij het scenario-Lafontaine.

Robert Crivit

- 1 In *Een andere toekomst. De noodzaak van een eco-socialisme* (Ambo, 1986, vert. *Der andere Fortschritt*, 1985, Campe Verlag in Hamburg) schreef Lafontaine: "Met het oog op een regeringswisseling in Bonn dringt zich de gedachte op of het eigenlijk wel wenselijk is de Groenen uit het parlement te verdringen". (...) "De Bondsrepubliek lijdt immers niet, zoals Weimar, onder de chaos van een teveel aan partijen, maar ze dreigde integendeel juist onder de partijpolitieke verstarring van verveling te vergaan. Men moet het de Groenen in elk geval nageven dat ze leven in de Duitse politiek hebben gebracht." (p. 147).
- 2 Monique Ramioul en Ronald Janssen (red.) *Sirene. Voorstellen voor een regeringsprogramma voor werk*, Leuven, KUL en Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming, 1998, 220 blz. Zie ook VMT december 1998.